

Si venatio in locis communibus à Principe impediti non potest, quia nullus Princeps iuri naturæ derogare potest. Contraria tamen sententia est vera, & communiter accepta, quod hoc facere potest ex sententiâ populi sive gratis dato, sive per contractum onerorum præstio, quia potest populus cedere iuri suo; potest etiam hoc facere, si necessarium judicetur ad necessitates communes, vel etiam ipsius Principis sustentationem, si cur etiam ad hunc finem alia tributa imponi possunt. Ita Doctores omnes adduci, qui adduci etiam Principem facere posse ad solam sibi recreationem, referendo sibi in aliquo loco alias commoni venationem, vel pescationem, cum enim Principes pro Republica laborent, possunt etiam ex publico debita recreationis causa hoc sibi referare in aliquo loco determinato quod apostoli additur, quia in omnibus locis populi hoc facere posse non videntur nisi ejus sententia ad sola sui recreationem, nisi propter hoc remittat aliquid de tributis; nimis enim inhumanius est, & aliquid tyrannidis sapient, sibi sua recreationi tamen confluere velle, & populum omni huismodi recreatione privare, quia in iure naturæ, & gentium conceditur, tamen debet Princeps in loco sibi a venatione reservato damnum que huismodi feratur agri vicini intercesserit, alias ad restitutionem cerneret, nisi ob id possunt puniri, quia tunc iure gentium sunt primo occupantis.

93 Quarto dubitatur, An uniusquisque possit prohibere venationem in agro suo. Aliqui Juristi absolutè assertant quiclibet habere ius prohibendi venationem suo prædio ex S. Fera. infis. de r. divisione. Sed melius resoluunt haec difficultas procedendo cum distinctione alignata a Stofo, Medina, Angles ex nostris, & a Card. de Lugo loc. c. numeris fundum proprium aliquis privatè personâ aliquid eis muro circumdat, vel sapè, vel talem propter aliquas circumstantias, ut domino licet alicuius ingressum impedit ad evitandum damnum, quod segeti, fructibus, & arboribus ex libero aliorum transiit imminentem posuit, & tunc sicut dominus rationabiliter alios ab ingrediencia potest, sic etiam in eodem fundo venationem, vel aucupari prohibere potest; & in hoc sensu lex dicta intelligi debet, in qua dicitur non posse aliquem in alieno fundo, invito domino, aucupari, loquitor enim de fundo, cuius ingressum posset dominus alias prohibere. Aliquando vero talis est fundus, ut liberum sit cuique illum ingredi, vel illuc transire, ut quando fundus est solitus nulla habens feminam, vel potest absolutorum mellem, vel solam ad communia pacifica defervit, quod transiit nihil pati possit, & hanc servitum videtur habere confundente prescriptam tunc in tali fundo fieri dominus non potest alios ingressum, & transiit rationabiliter prohibere; sic nec videtur prohibere posse, ut ibi leporum insequantur, vel manus vulnerantis moraliter evadere non potest, quia graviter est vulnerata, & illam velociter insequitur sine dubio capturus, tunc sera sub eius potestate, & dominio condenda est, & quasi ab eo capta, quare alius iuste eum prævenire non potest; si vero dubium est, an foret eam capturus, tunc sera condenda est capiens, & non vulnerans, quia tunc videatur suam naturalem libertatem habere, & id est prius occupans, quod probabilitate non curaret illi, quibus fieret.

94 Quinto est Difficultas, An peccat, & ad restitutionem tenetur qui venatur, vel pescatur contra prohibitionem iustam. Non est autem quæsto, quando venatio prohibita est ratione status personæ, prout prohibita est Clericis, & Religiosis ex Concilio Aurelianensis, vel solum per bonum commune, ut follet prohiberi mensibus, quibus ferum fuit gravida, vel cali generum retium, & instrumentorum, ne animalia consumantur penitus, & extinguantur, sed quæsto est, quando prohibiti facta est ratione loci, cui etiam immunitas data a Princeps, vel in gratiam aliquius, qui filius ibi venari potest, & feras, vel pesceras capere, catere vero prohibentur. Prima sententia docet, venatorem acquirendi dominum ferarum quas capi, pescare tamen contra iustitiam in illam, qui solo in eo loco veniatur habebat, atque adeò debere ei restituere, non quidem feram captum, aut ejus valorem, sed quantum detrimentum pafus est ob venationem illam. Quod autem dominum ferarum acquirit, ex eo probat, quia licet dominus sylva jux habere eas capiendi, nondum tamen eas caperat, arque id olympe manebant adhuc, & in sua libertate, & id est hinc primò capientis; unde licet aliquis habeat ius pescandi in toto hoc flumine, & quid nullus aliud pescetur, non id est iam dominus illorum pescum; hinc enim, quæ suam retent libertatem non possunt fieri nostra per solam voluntatem nostram, vel Principis, & id est venator, qui eas feras capi, si dominus earum, cùm eas in nullius bonis inveniat. Ita Medina, Co-var. Molina, Lefthus, & plures alii.

95 Secunda sententia negat venatorem in proposito casu peccare contra iustitiam, & ad restitutionem teneri danni illati, & tantum alii peccare contra obedientiam, & legem. Ita Vallez, Turrianus, Card. de Lugo, Capensis, & alii, quæ opinio

ARTICULUS SECUNDUS.

De Restitutione ex bello iniusto.

96 Q uandonam bellum sit justum, & quando iniustum patet ex dictis disputationis 3. quæst. 3. att. 2. in fine, ubi diximus ad iustitiam belli duo præterea requiri, primum est legitima auctoritas in inferente bellum, quo solum resulerit in Principe, vel Republica, quæ superiore non recognoscitur, tamen etiæ iusta causa, seu legitimus titulus bellandi; quibus conditionibus deficientibus bellum dicitur iniustum, & ex ipso oritur obligatio restituendi rapta hostibus, & acquista in eos, quæ obligatio breviter est modo declaranda in hoc articulo, nam de iustitia bellū ex iusticiâ agimus disp. seq. q. 4. art. 2.

Primo itaque docet Angles ex dictis lib. 4. sent. quæst. de restitutione ex bello iniusto Disput. 2. quid quando bellum sit iustum, & Superioris auctoritate illatum, qui plus abfuit, quam ab hostibus debebatur, sive aggressor, sive defensor sit, ad restitutionem non tenetur; & ratio est, quia quando bellum est omnino iustum, qui gerit bellum est Minister iustitiae divinae, & humanae, atque ita potest, ut Judex, & Minister in operam delicti retinere omnia, quæ ab Adversariis ultra rei a Tyranno occupata abfuit, quemadmodum Iudei latronem panis in septuplum ultra rei futura premium, inferens verò bellum si superioris auctoritate, etiam iusta de causa moveatur, nimirum ad recuperandas res proprias ab adversariis usurpatas, quicquid ultra debitum abfuerit, restituere tenetur, & ratio est, quia cum non sit iustum Minister, eo quod sine Superioris auctoritate bellum induxit, adversarii punire, vel ab illo quidam ultra sibi debitis auferre non potest, quemadmodum dominus rei furo sublato auctoritate privata furem in quadruplum punire nequit, ut pœnit Judeus. Ita Angles ad verbum loc. cum pluribus aliis.

107 Secundum, milites peccant cum onere restituenda, si iurificis, & alii spad quis hospitantur, vel per quorum loca transiunt, auferant, aut invicti extorquent, vel etiam donata accipiunt, nisi confite omnino libere fieri, siquidem donatione si regulariter solent esse coacta ex vi, & metu, non autem spontanea, præter ea, quæ subimmitate debent ex constitutione Principis, nisi tamen sint in extrema, vel latente gravi necessitate. Ita Molina, Becaum, Palau, Diana, Bucemb. & alii padini. Quod vero attinet ad bona hostibus erupta, in bello iusto communitati Doctores dicunt quod si immobilia sint, non est capientur, sed Principi applicari debent; bona vero mobilia in actuali conflicita capta, & etiæ iure gentium sunt ipsorum capientur, etiam iure compensationem damnorum excedant, & ab eis iuste possideri possunt. Addunt tamen Bartolus, Sylvestris, Tuscus, Stephanus a S. Gregorio, & alii, quod licet hujusmodi bona mobilia iure gentium sint ipsorum capientur, & inter ipsos dividenda, iure tamet positi debent prius pon in communis, & Capitanies affligant, ut cuicunque fecundum iuram distribuantur; alter enim rapina est, nisi confusudo ad effici, ut uniusquisque quod caput retineat. Addunt insuper hoc non intelligi de bonis pauperiorum, seu transuentum neminem infestantium, sicut nec possunt eorum personæ molestar, & idem dicendum aperte, si capientur homines, vel eorum bona in territorio non diffidato, qui teneantur capientes ad restitutionem omnium damnorum, immo tamquam latrones condemnari possent. Tandem ab hac regula excipiunt etiam bona Ecclesiæ, & Ecclesiasticorum innocentium, quæ ob delictum

DISPUTATIO DECIMA
DE PRÆCEPTIS VIRTUTUM
THEOLOGICARUM.

P remissis in precedentibus Disputationibus, quæ spectant ad notitiam legum, & præceptorum in generali, quæsunt regulæ tum interna, tum exteriorum animalium humanorum ad eorum bonitatem, vel malitiam dignificant, modo in sequentibus disputationibus descendunt eff ad leges, & præcepta in particulari Dei, & Ecclesiæ. Quoniam vero horum præceptorum fundamentum sunt Virtutes Theologicae Fides, Spes, Charitas, de harum præceptis primò agendum est in presenti disputatione, utpote quæ sunt quasi praesubstancialia Decalogi, omnisq[ue] nobis ad speciationem, & scholasticam pertinentibus, de quibus sufficienter egimus lib. sent. disp. 6. repetendo solam interdum quæ de moralib[us] doctrinam pertinent, vel lectorem ad ea loca remittendo.

M atriæ Theolog. Moral.

posito esse verum hæreticum quod probant auctoritate Stephani Papæ cap. 2. Extra de Hæreticis, docentes dubium in fide esse hæreticum sive etiam loquuntur Patres Hugo Victorinus lib. 1. de sacris p. 10. c. 1. ubi dubitatio est, fides non est; Bernardus lib. 5. ad Eugenium cap. 2. fides ambiguum nos habet, & si habes, fides non est; & Augustinus lib. 8. de Trinit. cap. 5. si falsa fide non posse usurpari illam particularē forte in rebus fidei; ergo solum dubium contrā regulam fidei sufficiens est ad fidem dei destruandam, & hæretum constitendum. Ita Antonius, Adrianus, Gabriel, Turrecremata, Suarez, Capensis, Pontius ex nostris, & plures alii quod etiam ratione probant, quia dubius de fidei sufficiens proposita judicat illam rem non esse certam, aut saltem non esse certò revelatam, ergo si falsum injuriam Deo revelavit, ac proponemus tales regulas; quibus sufficienter colligitur talium articulum esse à Deo revelatum.

22. Alii dammum melius, & probabilius cum distinctione procedunt dicentes, dubitationem duobus modis posse esse in intellectu, primo modo merè negative, quando, scilicet intellectus aliquam propositionem apprehendens in neutrā partē se determinat, sed circa utramque merè negative se habet; secundo modo positivū, quando, scilicet intellectus positivū judicatur, que proponitur eis peccatum hæretis, ita ut censendus est hæreticus, qui erraret contrā fidem, & culpabiliter ignoraret oppositum ab Ecclesiā doceri. Ratio dubitandi pro parte affirmativa est, quia ignorantia culpabilis ab aliis peccatis non excusat; homicidium enim, vel adulterium, sive ex scientia sit, sive ex ignorantia culpabilis, semper eis peccatum, ergo sic etiam de hæreti dicendum erit, quod error contra doctrinam Ecclesiā sive scientia, sive ignorantia contingat, semper eis peccatum hæretis, si ignorantia culpabilis fuerit. Ratio autem dubitandi pro parte negative est, quia nemo hæreticus est censendus, nisi in suo errore sit pertinax, & nemo est pertinax, nisi qui adverteat se contra Ecclesiā sentire, & aducat in errore pertinax; ergo qui hoc ignorat non est hæreticus, nec pertinax est censendus, etiam si ignorantia sit culpabilis. Pro resolutione difficultatis supponendum est ex alibi dictis lib. 2. sent. dis. peccatis ignorantianis culpabilis, que talis dicitur, quia voluntaria est, duplicitem esse, una dicitur affectata, & est quando ex industrī voluntaria ignorare, qua de causa confundit, & formulariter voluntaria, altera dicitur crassa, & supina, quando scilicet, quis non ex industrī, & proposito, sed ex negligentiā quādam ignorat ea, quia scire potest, & tenetur, quia de causa hac ignorantia non dicitur directe, & voluntaria voluntaria sed tantum indirecte, & virtualliter. Hoc supposito.

23. Communis sententia docet nullum errorem contrā fidem ex ignorantia crassa, & supina esse hæretum. Ita Suarez, Valquez, Beccanus, Capensis & Layman, qui plures alii citat; Ratio deducit ex dictis de essentia hæretis, hæc enim essentia liter inclit pertinaciam, at nemo censetur pertinax in suo errore contra fidem, nisi sit, & adverat se sentire contra Ecclesiā, sicut qui ignorat se sentire contrā suum Magistrum, non censetur esse pertinax in sua opinione, aut derogare auctoritatē Magistri; ergo qui hoc ignorat non est pertinax, ac proinde neque hæreticus, licet ex sua culpa id ignorat; unde offendit Deum dumtaxat, tamquam culpabiliter ignorans, non autem tamquam pertinax, & incredulus, & peccatum verò hæretis non est eis peccatum ignorante, sed infidelitas. Ex qua Doctrina solvit ratio dubitandi adducta pro parte affirmativa, quare, scilicet, ignorantia culpabilis a peccato hæretis exculpet, & non ab aliis peccatis, ratio enim est, quia in aliis peccatis, quae pertinaciam non includunt, sicut includit hæretis, opus non est, ut peccatis advertat se facere contrā legem Dei, sed sufficit, ut id adverat, vel saltē adverteat potest, ac debeat, nam id talia peccata contrahenda sufficit ratio voluntarii saltē indicit, & virtualliter, quod cum ignorantia culpabilis est compitibile, in peccato hæretis preter rationem voluntarii etiam ratio pertinacia includit, quia scientiam, seu advertientiam requirit quia quis recipia adverat se contrā Ecclesiā sentire, tunc enim quis incredulus est fidelis, & testimonio divino, quando sciens se contrā Ecclesiā opinari, aliquem errorem sequitur, & in eo perficit.

27. Major est difficultas de errore ex ignorantia affectata, an esse possit ab eo peracto hæretis, ut cum quis non vult facere diligenter contumeliam ad scindendum quid Ecclesia potest. Aliqui absolute affirmant errorem in rebus fidei etiam ex ignorantia affectata procedunt eis ab eo peracto hæretis, quorum ratio est, quia haec voluntate ignorandi potest stare voluntas obediendi Ecclesiā, quoties de eius definitione confiterit, ideo enim ille vult nescire, quid Ecclesia docet, ne cogatur mutare sententiam; ergo cum voluntate sic affectata sit vera fides tam de aliis articulis, quam de hoc, quod Ecclesia in rebus fidei errare non potest, sicut ergo est ignorantia etiam affectata ab hæreti excusare. Melius tamen alii cum distinctione procedurent, ut Beccanus, Valquez, Layman, & alii dicentes, ignorantiam affectatam duobus modis accidere posse; primo ex ratio addicendi tantum, ut quis velut aliquid ignorare, quia tamen illam dicere aut ne cogatur mutare sententiam, & hoc modo error in rebus fidei non est hæretis, quia qui sic errat, Ecclesia auctoritatem non offendit, tamquam pertinax, & incredulus, quia cum hoc sit voluntas obediendi Ecclesiæ cum illi clare fuerit propositum, licet debitum diligenter.

24. Dicendum est ergo cum communiori, pertinaciter errare non est suum errorem acriter, & mordicus diu tenere, & tueri, sed eis cum retinere, postquam contrarium est sufficiens propositum, sive quando scit contrarium teneri à reliqua universalis Christi Ecclesiæ, cui iudicium suum vult præferre; etiam ipso putat iudicium Ecclesiæ non esse sufficiens credendū fundamentum, quia est vera pertinacia tenetur enim quilibet in rebus credendi regule se subficeret ab Ecclesiæ præfisi, quæ est Magistra veritatis, quid si id non faciat, jam plus nimio suo errore adhuc, & inordinate, argue ideo pertinax in suo errore conferi debet, atque ita pertinacia partim in intellectu, partim

non faciat ad id scindendum, unde per hoc offendit Deum solum tamquam culpabiliter ignorans, non tamquam pertinax, & incredulus. Alio modo affectata ignorancia contingere potest ex falsoa opinioni contrā Ecclesiā, quia, scilicet, quis putat parvi momenti esse ea, quia ab Ecclesiā creduntur, & propounderunt, & idem talem propositionem ab Ecclesiā querere non curat, sed spernit, & negligit; & hoc modo utique hæreticus est, quia male de Ecclesiā sentiret; & ex illa falsoa opinioni ignoranciam affectaret. Dices habens talem ignorantiam adhuc non adverteret res ipsa sentire contra Ecclesiā; ergo adhuc ab hæreti excusatur, & pertinacia. Res ipsa de fidei disp. 2. sent. 3. quod etiam notavit Bonacina disp. 3. art. 2. punct. 4. in locis hæretorum licet esse etiam laici hujusmodi disputations privatas cum hæreticis, quia confundendo ibi derogavit legi, & eis optimo ratio, quod frequens fit ibi necessitas talis disputacionis, si enim magistrus ipse uxorem ad fidem reducit, tum quia proper hæres vicinas solent multi Catholicos laici satis docti esse in controversiis fidei. Scitus autem nostrar. 2. d. 1. q. 3. sub A. ver. 44. 2. dicit potest, docet non solum esse licetum de rebus fidei contrā infidelis publice disputare ad eos convincendos, sed etiam validi meritorum si eum debitis circumstantiis disputatione fiat. Addit. Vulpes nostrar. disp. 43. ar. 7. quod liget solis majoribus Ecclesiæ, scilicet Doctoribus id conveniat, in calu tamen necessitatib; commone esse cuilibet fidei etiam simpliciter contrā infideles disputare ad eos convertendos, & convincingendos, cum Deus de communī lege in tali calu tenetur sufficiens infundere scientiam juxta promissionem ab eo factam Matt. 10. Quoniam autem blasphemiam contumeliam, sed convictionem significat, sive sit contrā Deum sive contrā homines; iam tamen iphi Patrum, & Catholicorum praecipiunt illi, ut significet sacrilegum maleditionem in Deum, vel Sandos, unde D. Augustinus loc. cit. Iusti vulgo blasphemia non accipitur, nisi mala verba deo dicere, & idem blasphemia hoc modo sumptu definiit solet, quod est locutio falsa contra Sanctorum. Quoniam autem blasphemiam contumeliam, nec opus est addere, vel contrā Sanctoros dicuntur, contrā Deum quoque dicitur, per blasphemiam enim servire deum divinam excellētię derogatur, sive directe, sive indirecte; directe quidem, quando iphi Deo immediate maledictur, indirecte vero, quando maledictur aliqui rei, in qua laudatur Deus, ut sunt Sancti, & ceteri difficultas, an blasphemia hoc modo sumptu sit peccatum contra virtutem fidei, vel Religionis. Quoniam autem D. Thomas q. 13. dicitur esse contra confessionem fidei, communis tamen opinio afferit blasphemiam per se, & essentia liter esse contra virtutem Religionis per accidentem tamen, & secundariam parte etiam esse contra virtutem fidei, & quodcumque quod per se, & essentia liter esse peccatum contra virtutem Religionis ex opere, quod non habeat in hanc virtutem speciatim laudare Deum, sic blasphemia, cum sit contrā laudem Dei, & in eius contumeliam, virtuti Religionis primo, & per se erit opposita; unde potest illa blasphemia sine peccato contrā fidem, ut patet in illis, qui nihil de divina revelatione audierunt, & in rebus, quæ non sunt a Deo revelatae. Quia tamen nonnulla sunt contumeliam contra fidem, id est ex parte blasphemia etiam confessionis fidei potest opponi, non tam per se, & formaliter sed tantum per accidens, & materialiter, quia de essentia fidei est sentire verum de Deo propriiter veritatem revlantem, de essentia vero blasphemia non est sentire falsum de Deo, sed tamen dicere falsum contra Deum, unde blasphemia est locutio falsa, non tamen animo dicendi falsum, sed tantum intentione deceptandi Deum unde per se, & formaliter opponit illi virtutem, ad quam spectat tueri honorem, & laudem Dei, que est Religionis, cum haec tamen malitia contrā Religionem altera militia per accidens conjungi potest, quia velut species secundarii, in qua tamen illa malitia contra fidem, ut scilicet quid negetur de Deo, vel tributar, non solum cum ejus conuictio, & maleditione, sed etiam contra revelationem de ipsa factam. Ita Navarus, Sanchez, Valentia, Azorius, Clavis regia, Beccanus, Bonacina, Capensis, & alii patim, etiam ex nostris Vulpes 16. ar. 1. ubi ab illam blasphemiam hæreticalem immediatè, ac directe opponi confessionis fidei, quoniam omnis illi contrarieatur saltē indicit, unde quando D. Th. 1. docet blasphemiam opponi formaliter confessionis fidei, plures ex Authoribus cit. dicunt intelligentium esse de blasphemia hæreticalem. Alia verò ad peccatum blasphemiam spectantia dicitur, quod declarando secundum decalogi præceptum.

25. Sexto dubitatur, an licet de rebus fidei cum infidelibus disputare. Communis opinio docet, licet esse viris doctis iusti ab causam de rebus fidei cum infidelibus disputare exceptis laicis. Ita Valentia, Bannes, Azorius, Maderus, Arragonius, Sanchez, Suarez, Arraga, Bonacina, & alii communiter cum D. Th. 2. q. 14. ar. 3. Ratio est, quia licet ob utilitatem, & honestum finem actionem honestam exercere, talis autem est disputatio de rebus fidei, que ob honestam causam à viris doctis

¹⁷ Tertiū Dicendum est, licitum esse homini Christiano tempore persecutions fugere, vel se occultare, ne cogatur de rebus fidei responderet, & sic periculum vita evadere. Ita Doctores communiter, & colligitur ex illo Matth. 23. Cum persequentur vos in civitate ista, fugite in aliam, hoc probant expressus Athanafius in sua Apologia, & Augustinus Epist. 189 ad Honoram, & idem probant exempla Sanctorum in novo Testamento, nam Paulus Apostolus, cum custodirent portæ civitatis, per murum in portu dimisus est, non fugam capere posset Corint. 2. Act. 9. & in lege veteri Jacob fugit à facie Elia, Machabaei à facie Antiochii, & Christus fugit in infante ab Herode, & in adolescentia sp̄e à Phariſis, & ratiō, quia fugiens in tali causa per talem fugam non significat se Christianum non esse, vel Christi fidem negare, sed potius contrarium, scilicet, se nonesse Christi fidem negare, & ideo fugere periculum tam abnegandi, potius tamē contingere, quod hujusmodi fuga ob aliquas circumstantias illicet sit, numerum si ex haec fuga periculum aliquod in honore Dei vel proximi salutem redudet, sibi p̄ciposuit; aut Pastor tempore persecutions fugit, cum tunc maximē illis op̄e, & auxilio subditū indigenter, tenetur enim ex officio subditū tuis consolare in necessitatibus ad salutem & ad hoc facit illus Joan. 10. Bonus Pastor auctamnam nam dat pro oībus suis, mercenarius autem vides lapsum venientem, & fugit, non licet ergo Episcopis, & Pectoribus in his circumstantiis fugere, nam ut recte dicit Nicolaus Papac. Scifitarris 7. quæst. 1. Si gubernator navis in tranquillitate non debet navim defovere, multo minus in tempestate; ex quo inferit neque Pastores in persecutions debere subditos fuos defovere. Secus autem si fugiant alio indoneo subditos, ut v. g. se commodius tempore servent, si ipso fugam majori bono conseruanti necessarium esse, & ratio dictaverit exempli aliquorū Sanctorum. Ita Bannes, Sanchez, Beccanus, Reginaldus, Valentia, Bonacina, Pontius, Capensis, & alii paſſim.

¹⁸ Quartū Dicendum est, licitum esse occultere siue signis, quæ ex se sunt indifferētia, non verò illis, quæ ad profondam falsam Religionem sunt instituta, Ita S. Antonius, Alenfus, Navarrus, Doctores supracitati, & alii paſſim. Probatur assertio quoad primam partem, quia ut hujusmodi signis non est negare fidem, cum haec signa sint ex sua natura indifferētia, qualia sunt illa, quibus natio una secerunt ab altera, vel status unus ab altero v. g. militis a mercator, unde referunt historia S. Sebastianum in aula Dioecesani Imperatoris ethiici fidem suam sub chlamis & militari fago occulasse, ut Christianos commodius adjuvare posset in temporis conformatore, cum ergo hujusmodi signa nihil malum in se continentes, nec divinum honorem ladan, nec proximi salutem impediunt, illis uti licet ad fidem occultandam. Probatur deinde quoad aliam partem, quia cum talia signa ad falsam religionem profundam sunt instituta, qui hujusmodi signis uteretur, non solum veram religionem occulare censeretur, sed fallam quoque proficeret, quod omnino illicitum est, etiam si hoc faceret ab eo animo negandi fidem. Unde interius peccare contrā præceptum negativum fidei, qui Idolis sacrificat, vel illis genuficit, aut imagines inianum Deorum ad cultum appensas gestat, aliaque ceremonias facit, seu actions false religionis ex sua natura profestivas, etiam si fidei eas faceret, & ratio est, quia actions hujusmodi superstitiosum cultum intrinsecè continent, sunt enim primi, & per se inposita ad actum religionis significandum, nec alii habent moralem ulim; omnis autem cultus superstitiosus est intrinsecè malus, utpote vera religione contrarius; talen ergo cultum fingere, vel simile nemini licet; quod tamē intelligentium est, ut paſſim Doctores advertunt, de fictione, & simulatione serio facta, non autem per modum loci, aut representationis, ut in Comadiis fieri solet; haec enim non est illicita, cum non sit fala fidei profectio, aut illius negatio, sed potius talis negationis repræsentatio per modum irrisio.

¹⁹ Ex qua etiam regula inferitur, non esse illicitum templum infideliū, vel hereticorum ingredi, ecclœscandalum, curiositas causa videndi illa, vel ad faciliaria negotia tractandas; nec peccare contrā præceptum fidei negativum, qui concionibus hereticorum, vel cæmonis intercessione animo confundandi corū erōres, aut observandi solum eorum cæmonias, talis enim ingressus templorum, & concionum auditus de non est cultus religiosus, plures enim in solent templo ingredi, & conciones audire ex mera curiositate sine animo discredendi cultum Deo ac proprie liceat poterunt; haec fieri ex bono fine, vel faltem indifferētia; non licet tamē hereticorum templo ingredi, ac eorum concionibus, vel cæmonis intercessione, si Princeps illa præcipiter in contemptum fidel, vel ad profundam eorum fecit. Sic pariter eadem ratione contrā confessionem fidei non peccat, qui degens, vel transiens per loca infideliū, & hereti-

per-

pernit, vel eū n primum adulter Christianam Religionem amplectitur, ubi etiam advertendum est, ut communiter Doctores docent, ad tale præceptum adimplendum non esse necessarium peculiarem actum externum interioris fidei manifestatum ab aliis actibus distinctum, quibus catena adimplentur præcepta nam illis estēm actibus sufficiens fuisse præcepto de extrema fidei professione. Quares, cuius virtutis fit actus exterior confessio fidei. Breveriter dicendum est, effe actum à voluntate imperatur ex eodem motivo divine revelationis per le specificantes habitum insulam fidei theologica virtus, unde inquit Apostolus ad Rom. 10. Corde credidit ad fidei sacramentum, & hæreticorum infidelitatem esse omnium peccatum, tunc quia magis fidei resultat; resiliat enim fidei suscepit in manifestatione veritatis, ubi Judei solam resistunt fidei in figura suscepta, & Pagani nullo modo suscepit, tunc quia gravius peccata qui non implat, quod promittit, quam qui non implat, quod non promittit; hinc dicitur 2. Petri. Melius erat illis non cognoscere viam iustitiae, quoniam post cognitum retrosum converti: & insuper adhuc ibidem p̄ter illas tres species, quas habet infidelitas, ut opponitur fidei, posse quoque dari plures alias in infinitum, quatenus variis erroris in materia fidei respiciunt, unde si species infidelitatis distinguuntur secundum errorem in diversis materiis ad fidem pertinentibus, sic non sunt determinatae qui erroris in infinitum multiplicari possunt, ut patet ex D. Augustib. lib. de heresiis; quia alius potest esse error circa Trinitatem, alius circa Incarnationem, alius circa justificationem, & alii circa alios articulos, hec autem distinctione est tantum materialis sumptus, nimisnam ex sola articulorum diversitate, non autem formalis, quia non sumuntur ex diversitate contentus aut orationis Dei revelantis, ut etiam advertit Beccanus ex D. Thomas loc. cit. & hoc eodem modo de diversitate specimenum infidelitatis discutit Vulpes disputatione cit. art. 5. ubi proinde dicit Paganism, Judaism, & Hereticismus potius appellandos esse diversos infidelitatis modos, quam simpliciter species. His itaque suppositis, ut communiter conceperit, difficultates quedam circa hanc materiam emergentes sunt breviter resolvo.

ARTICULUS TERTIUS.

De Infidelitate, & viis fidei oppositis.

¹⁷ Conveniunt Doctores Infidelitatem, quæ est virtus Christianæ veritatis oppotuit, duplice esse; prima est, quæ repperitur in illis, qui nihil unquam de fide audire potuerint, quæ sit plurimum repperitur in gentibus, & dictatur infidelitas negativa, cum sit mera carensia fidei ex defectu propositionis rerum fidei; altera est, quæ repperitur in his, qui fidei novitiam habent, sed illam vel contemnunt, vel contradicunt, & dictatur infidelitas positiva, quæ est voluntarius a fide recessus, fī error voluntarius in intellectu existens, quæ repperitur in Iudeis, Turcis, Hæreticis. Infidelitas negativa per se non est peccatum, qui enim de doctrina a fide nihil unquam audivit, non potest mala modo, id est, deliberat, & ex intentione notitiam illius ulla ratione acquirere, ut enim inquit Apostolus ad Rom. 10. Quomodo creditis ei, quem non audiuntur; ergo non potest eo quod cali notitia caret, qui non potest ignorantia esse culpabilis, si aliquia falso cogitatione precedat, vel dubitatione obligations sciendi, quod ignoratur; unde consequenter Doctores affirunt illos, qui hoc folū modo infidelis sunt, ob hujusmodi infidelitatem non damnari, sed damnari propter alia peccata, que sine fide remitti non possunt. Infidelitas vero positiva est peccatum gravissimum ex genere suo, unde in Sacra Scriptura dicitur peccatum per auctoritatem Ioh. 15. Si non venientis &c. peccatum non habebunt, ut enim per se gravis injuria, non credere Deo dicens post sufficiētē verum fidei proportionem, quia parvi pendit prima veritas, & per tale peccatum radicem vultur fundamentum totius iustitiae, quod est fides. Ita Doctores communiter, & pertinet ex notis Astelanus lib. 2. tit. 16. art. 1. & Vulpes dispu. 43. art. 1. & 3. pluribus Scoti locis ad ipso citatis.

¹⁸ Conveniunt deinde Infidelitatem positivam, quæ contraria oppositum fidei, in tres species dividit, seu potius tres modos infidelitatis, ut doceat D. Thomas 2.2. q. 10. art. 5. & supponit Scotus 3.2.2. ad. 2. nimis in Paganism, Judaism, & Hæretico, ad quam Apostolica reducitur. Paganismus est, quando nullus mysterii revelati fides habetur. Judaismus quando creditur veteri testamento, non tamē novo. Hæreticus, quando alieni veritati ex novo, vel ex veteri testamento fides negatur; quod si fides suscepit in totum abicitur, Apostolica dicitur, quæ est quādam infidelitas, per quam quis à vera fide baptismi suscepit omniū redit, ut quando ex Christiano fit Iudeus, vel Paganus, qui quidem diviso non est propriè generis in species, ut plures Thomistæ putant; non enim differunt essentialiter in ratione malitiae, sed peccati, quia virtus fidei in eo consistit, quod si aliquis divinae auctoritati revelanti credit; hac autem contradictione ejusdem rationis essentialiter in Gentili, Iudeo, & Hæretico, licet non habeat ubique easdem circumstantias; unde folū diliguntur accidentaliter secundum magis, & minus in eadem specie, id est, secundum majorē, & minorē oppositionem cum auctoritate divina; ceteris enim paribus major est oppositio cum fide in hæreti, quam Judaismus, & major in isto, quam in Paganismo. Nec refert, quod Paganus circa plura errant, quam Iudei, & hi circa plura, quam Hæretici. Hoc enim verum est extensive folū quād plura objecta materialia, non autem intensivè quād maiorem divinæ auctoritatis contemptum ex quo per se ipsum capit major, vel minor oppositio cum veritate fidei metiri debet, ibi enim major oppositio cum fide confenda est, ubi est ma-

Maſtrii Theslog. Moral.

N 4. posito

196 Disp.X. De Præceptis Virtutem Theologicarum.

QUESTIO PRIMA.

De præceptis fidei.

Cum fides sit sacramentum, quæ deo sunt eloquiorum dux; & cæterorum fundamentum, ut ait sanctus Basilii in Plat. 115, primo loco in præfenti questione explicabimus ea, quæ ad virtutem fidei spectant, & viae etiæ contraria; deinde quæ ad præceptum Speci, & postrem quæ ad virtutem Charitatis, & ad ipsius obligationem pertinent.

ARTICULUS PRIMUS

Quæ mysteria fidei necessario sunt ostendenda,
Quando;

PRIMUS recolendum est ex dictis disp. 6. cit. quest. 16. ab initio, in lege gratia post Evangelii promulgationem omnes fideles teneri aliquo modo explicite credere articulos fidei, i.e. hæc necessitas respectu omnium fidelium non fit æqualis, ut ait Scotus, dicit. p. 23. q. 1. nam maiores, ut Praet. & Superioris omnes præfertur Episcopi, tenentur habere fidem magis explicatam omnium mysteriorum, utpote quibus alios de rebus fidei infraire incumbit ex officio; minores vero præferti radiantes, & simpliciores non tenentur de necessitate omnes, & singulos articulos explicite, & distinctè credere, sed suffici, quod in generali credunt totum id, quod Ecclesia credit; in particulari vero tenentur ad explicite credendum illa, quæ sunt facultas capacitatis, ut postea explicabimus. Ex isto, quæ fides explicite credere tenetur, quedam necessariò credenda sunt necessitate mediæ, seu finis, quibus etiam inculpabiliter ignorantis, finis ultimus obtineri nequæsita alia verò necessitate præcepti, sine quibus nimis inculpabiliter omisissi adhuc finis obtinendi, & quomodo inter se distinguantur fusæ declarare ex nostris Aetefanius lib. 2. art. 55. art. 2. & Scors. loc. cit. Demum, ut patet quid importent hujusmodi voces explicite, vel explicite ali quid credere; explicite credere est alius propositioni admittente confusione in communione, & indubitate, vel quatenus virtute continetur in alia propositione, quæm diuinitate credimus, unde explicite dicitur credere, qui credit aliquid explicite, in quo alterum explicite continetur v.g. si credit quod credit Ecclesia explicite vero credendum, quod fides levaverit ergo si illi ad credendum tenetur, sicut pariter ad credendum erunt adstricti. Item tenetur ad cognoscenda, & credenda omnia in Decalogi contenta, quia illorum observatio ad salutem efficiendaria dicitur Christo. Matt. 19. Si ad vitam ingredi, vera mandata, fuerit autem non possunt, si ignorarentur, nullus enim adimplere potest, quod ignorans, ut quod solum in consilio cognoscit. Rursus tenetur etiam ad ea cognoscenda, & credenda, quæ pertinent ad Sacramenta maxime ad salutem necessaria, cum in adultis prima dispositio ad Sacramentum aliquod digni suscipiendum sit fides respectu illius Sacramenti, quod debet suscipi, ut constat ex dictis lib. 4. sent. disp. 1. de Sacramentis in genere, sequitur necessariò obligacionem illius Sacramenti suscipienda, secundum inferius obligationem habendi fidem explicatam respectu illius, ut digne sumatur, quod pariter dicendum est de aliis Sacramentis, ad quæ suscipienda non est obligatio, ut digne sumi possint. Denique tenetur fides ad ea omnia cognoscenda, & explicite credenda, quæ secundum peculiaria exigentiam cuique status, & conditionem juxta divina legi præscriptum ad salutem conseqquadam sunt necessaria.

Horum autem omnium cognitionis, & fides explicite dicitur esse omnibus fidibus necessaria præcepti, non quia fides mysteriorum paulo super affigitorum necessaria necessitate mediæ non sit etiam necessaria necessitate præcepti, quia est ratio universalis, quod quæcumque fides necessariae sunt, sunt etiam necessariae fides huius explicite ante Evangelii promulgationem, non vero post, ut dicebamus, & hanc sententiam effe probabilem deducitur expreße ex Scripturis, & Patribus. Et quidem quod primum mysterium deo Cætore, & Remuneratore deducitur manifeste ex verbis S. Pauli in Epist. ad Hebreos cap. 11. Accedens ad Denim aperte credere, quia est, & inquirimus se remunerator est, quæs autem sit illa remuneratio declarat Christus Matt. cap. 25, ubi loquens de reprobis ait: Iberit in supplicium eternum, iusti huiusmodi eternum vitam eternam.

Quod autem ad secundum mysterium Sanctissimæ Trinitatis confat primum ex verbis Christi. Matt. 28. dum mittens apostolos ad fidem propagandam injungit illis expreße, ut do-

cerent omnes gentes, & baptizarent in nomine Patris, & Fili, & Spiritus Sancti; hoc idem confat ex vnu Ecclesiæ, quæ neminem ad baptismum recipit, quin prius diligenter inquirat an credat in Deum Patrem, in Jesum Christum eum Filium, & in Spiritum Sanctum, quæ ceremonia facit aperte significat, qui explicitam Sandissimam Trinitatis fidem non habet, non effe gratia baptismalis, ac proinde justificatione capacem; hoc idem etiam confat ex symbolo S. Athanasii, dum inquit fides autem nostra hoc est, unum Deum in Trinitate, & Trinitatem in unitate venerans subdentes, quod qui non credidit, falsus esse non poterit. Denum quoad tertium mysterium Christi, & incarnationis ex pluribus novi Testamenti testimoniis deducitur, ut Jo. 17. Hoc est vita eterna, ut cognoscant eum Deum, & miseri Christum; quibus verbis cognitio Christi codem modo ad vitam eternam consequendā necessaria dicitur, sicut cognitione Dei, que necessaria debet esse explicite, & cap. 1. Dedit eis patrem suum filios Dei sicut, qui credunt in nomine eius; & c. 3. Qui non credit jam iudicatur eis, quia non credit in nomine unigeniti filii Dei; idem etiam constat eodem Athanasi symbola, dum inquit, Sed necessarium est ad eum vitam salutis, ut incarnationem queque Domini nobis ex Christi fideliter credat, quæ testimonia fusa explicata sunt, & confitetur loc. cit. ubi etiam advertimus, non omnes articulos, qui ad Christianum pertinent, necessariò credendos esse necessitate mediæ, sed eos tantum, qui sunt fundamentum nostræ salutis, ut Christum esse verum Deum, & hominem, mortuum esse, ac surrexisse pro toto humano generis salutem, quod etiam notavit Bonacina disp. 3. circa primum Decalogi præceptum quest. 2. punct. 2. ubi etiam præter Auctores pro hac sententia loc. cit. a nobis adductos citat Bannier, Maledictus, Turrianum, Reginaldum, Arragon. & alios.

Tertiò convenient Doctores, & omnes fideles, postquam ad rationis usum pervenient, teneri necessitate præcepti credere explicite, & scire falem crasso modo, & quadam substantianam hæc omnia, nemp symbolum Apostolorum, Orationem Dominicam, Præcepta Decalogi, & Ecclesiæ Sacramenta maxime tenentur, Baptismum, Eucaristiam, & Pœnitentiam, reliqua autem tunc, quando illa suscipere volunt, & intendunt, quæ omnia sunt intelligenda, nisi impotens, aut invincibilis ignorancia excusat. Tenetur itaque fides ad ea omnia scientia, & credenda, quæ in symbolo, & oratione dominica continentur, quia hæc sunt praecipua nostra rudimenta, & expresse deducitur, ex Catechismo par. 2. o. 1. ubi dicitur teneri patrinos ad Symbolum, & Orationem dominicam eos docendum, quos de fons levaverit, ergo si illi ad credendum tenetur, sicut pariter ad credendum erunt adstricti. Item tenetur ad cognoscenda, & credenda omnia in Decalogi contenta, quia illorum observatio ad salutem efficiendaria dicitur Christo. Matt. 19. Si ad vitam ingredi, vera mandata, fuerit autem non possunt, si ignorarentur, nullus enim adimplere potest, quod ignorans, ut quod solum in consilio cognoscit. Rursus tenetur etiam ad ea cognoscenda, & credenda, quæ pertinent ad Sacramenta maxime ad salutem necessaria, cum in adultis prima dispositio ad Sacramentum aliquod digni suscipiendum sit fides respectu illius Sacramenti, quod debet suscipi, ut constat ex dictis lib. 4. sent. disp. 1. de Sacramentis in genere, sequitur necessariò obligacionem illius Sacramenti suscipienda, secundum inferius obligationem habendi fidem explicatam respectu illius, ut digne sumatur, quod pariter dicendum est de aliis Sacramentis, ad quæ suscipienda non est obligatio, ut digne sumi possint. Denique tenetur fides ad ea omnia cognoscenda, & explicite credenda, quæ secundum peculiaria exigentiam cuique status, & conditionem juxta divina legi præscriptum ad salutem conseqquadam sunt necessaria.

Hoc autem omnium cognitionis, & fides explicite dicitur esse omnibus fidibus necessaria præcepti, non quia fides mysteriorum paulo super affigitorum necessaria necessitate mediæ non sit etiam necessaria necessitate præcepti, quia est ratio universalis, quod quæcumque fides necessariae sunt, sunt etiam necessariae fides huius explicite ante Evangelii promulgationem, non vero post, ut dicebamus, & hanc sententiam effe probabilem deducitur expreße ex Scripturis, & Patribus. Et quidem quod primum mysterium deo Cætore, & Remuneratore deducitur manifeste ex verbis S. Pauli in Epist. ad Hebreos cap. 11. Accedens ad Denim aperte credere, quia est, & inquirimus se remunerator est, quæs autem sit illa remuneratio declarat Christus Matt. cap. 25, ubi loquens de reprobis ait: Iberit in supplicium eternum, iusti huiusmodi eternum vitam eternam.

Quod autem ad secundum mysterium Sanctissimæ Trinitatis confat primum ex verbis Christi. Matt. 28. dum mittens apostolos ad fidem propagandam injungit illis expreße, ut do-

Quæstio I. Articulus II.

197

sem explicitam credendam non est intelligenda talis exacta, & distincta cognitione, ut illa mysteria attingere teneatur sub propria, & quidditativa ratione, quia ut ait D. c. lit. D. non requiritur necessario in qualibet propositu isto, quod etiam illa mysteria, & articulus de eis ita explicite, & distinctè credat, quia Deus nullum obligat ad impossibile, & idem si quis rudi, qui concipere non potest, quid est natura, & quid est persona, non est necesse, quod habeat actu explicitum de articulo pertinente ad conscientiam unitatem, & personam trinitatem distinguere, sicut habent Clerici litterati; sed tenuerit scire articulos explicite, hoc est, in particulari quantum ad substantiam, & præterit illos, qui sunt facultas capacitaris, sicut quod Christus natus est, & paulus, & alia quæ ad redemptionem pertinent; & sic etiam loquitur D. Bonav. loc. cit. dum inquit, simplices eos tantum articulos teneri credere explicite, qui communiter predicantur in Ecclesia, & quos manifestat eis Ecclesiasticus unus, & confitendo, sicut est de unitate, & trinitate, quam possunt noscere ex ipso actu configurationis, quando se signant in nomine Patri, & Fili, & Spiritus Sancti, sicut etiam de Nativitate, Passione, Resurrectione, & Ascensione; hos siquidem articulos possunt explicitè idem in particulari cognoscere ex ipsi solemnitatibus, quæ Ecclesia celebrat; alios vero articulos non ita manifestos tenentur credere explicite, ut scilicet, in generali credant omnes quod credit Sancta Mater Ecclesia; ita quod in particulari à nullo illorum distingantur.

Quarto tandem conveniunt Doctores præceptum fidei duplex est, unum affirmatum, alterum negatum, affirmatum est, ut ea omnia, quæ Deo sunt revelata, & ut talia nobis ab Ecclesia proposita credamus; negatum est, ut errore dogmatibus fidei non præfessum divina veritati contrariat, & ab Ecclesia vetitis, & proficiuntibus quæ duo præcepta fatus exp̄s primis Decalogi verbis significantur, in quibus ex una parte præcipit, & unum Deum adoramus, & per fidem agnoscimus; ex altera vero ne Deo alienis, & falsis fidem habemamus, prohibet; & hoc quidem cum præceptum negatum obligat semper, & pro semper, quæ numquam licet idolis fidem adhibere, & a vera fide disertare; illud vero cum sit affirmatum, licet semper obligat, non tam pro semper, sed quibusdam statutis temporibus, & occasionibus, inde inquit Doctor loc. cit. quod quilibet habens istum rationis tenet pro aliquando ad aliquem actum explicitum fidem. Sed etiæ difficultas, quæ donam affirmativum istud fidei præceptum obligat, sicut in eam recipiebatur, nih publica pœnitentia peracta, ut constat ex Concil. cit. & ex S. Cypriano lib. de lapsis cap. 3. & 5. Ambrogio lib. de pœnitentia. Imò licet nullum est uti verbis equivocis, quibus exteriorum Christum negare videamus, quamvis interius non negarem, licet semper obligat, non tam pro semper, sed quibusdam statutis temporibus, & occasionibus, inde inquit Doctor loc. cit. quod quilibet habens istum rationis tenet pro aliquando ad aliquem actum explicitum fidem. Sed etiæ difficultas, quæ donam affirmativum istud fidei præceptum obligat, sicut in eam recipiebatur, nih publica pœnitentia peracta, ut constat ex Concil. cit. & ex S. Cypriano lib. de lapsis cap. 3. & 5. Ambrogio lib. de pœnitentia. Imò licet nullum est uti verbis equivocis, quibus exteriorum Christum negare videamus, quamvis interius non negarem, licet semper obligat, non tam pro semper, sed quibusdam statutis temporibus, & occasionibus, inde inquit Doctor loc. cit. quod quilibet habens istum rationis tenet pro aliquando ad aliquem actum explicitum fidem. Sed etiæ difficultas, quæ donam affirmativum istud fidei præceptum obligat, sicut in eam recipiebatur, nih publica pœnitentia peracta, ut constat ex Concil. cit. & ex S. Cypriano lib. de lapsis cap. 3. & 5. Ambrogio lib. de pœnitentia. Imò licet nullum est uti verbis equivocis, quibus exteriorum Christum negare videamus, quamvis interius non negarem, licet semper obligat, non tam pro semper, sed quibusdam statutis temporibus, & occasionibus, inde inquit Doctor loc. cit. quod quilibet habens istum rationis tenet pro aliquando ad aliquem actum explicitum fidem. Sed etiæ difficultas, quæ donam affirmativum istud fidei præceptum obligat, sicut in eam recipiebatur, nih publica pœnitentia peracta, ut constat ex Concil. cit. & ex S. Cypriano lib. de lapsis cap. 3. & 5. Ambrogio lib. de pœnitentia. Imò licet nullum est uti verbis equivocis, quibus exteriorum Christum negare videamus, quamvis interius non negarem, licet semper obligat, non tam pro semper, sed quibusdam statutis temporibus, & occasionibus, inde inquit Doctor loc. cit. quod quilibet habens istum rationis tenet pro aliquando ad aliquem actum explicitum fidem. Sed etiæ difficultas, quæ donam affirmativum istud fidei præceptum obligat, sicut in eam recipiebatur, nih publica pœnitentia peracta, ut constat ex Concil. cit. & ex S. Cypriano lib. de lapsis cap. 3. & 5. Ambrogio lib. de pœnitentia. Imò licet nullum est uti verbis equivocis, quibus exteriorum Christum negare videamus, quamvis interius non negarem, licet semper obligat, non tam pro semper, sed quibusdam statutis temporibus, & occasionibus, inde inquit Doctor loc. cit. quod quilibet habens istum rationis tenet pro aliquando ad aliquem actum explicitum fidem. Sed etiæ difficultas, quæ donam affirmativum istud fidei præceptum obligat, sicut in eam recipiebatur, nih publica pœnitentia peracta, ut constat ex Concil. cit. & ex S. Cypriano lib. de lapsis cap. 3. & 5. Ambrogio lib. de pœnitentia. Imò licet nullum est uti verbis equivocis, quibus exteriorum Christum negare videamus, quamvis interius non negarem, licet semper obligat, non tam pro semper, sed quibusdam statutis temporibus, & occasionibus, inde inquit Doctor loc. cit. quod quilibet habens istum rationis tenet pro aliquando ad aliquem actum explicitum fidem. Sed etiæ difficultas, quæ donam affirmativum istud fidei præceptum obligat, sicut in eam recipiebatur, nih publica pœnitentia peracta, ut constat ex Concil. cit. & ex S. Cypriano lib. de lapsis cap. 3. & 5. Ambrogio lib. de pœnitentia. Imò licet nullum est uti verbis equivocis, quibus exteriorum Christum negare videamus, quamvis interius non negarem, licet semper obligat, non tam pro semper, sed quibusdam statutis temporibus, & occasionibus, inde inquit Doctor loc. cit. quod quilibet habens istum rationis tenet pro aliquando ad aliquem actum explicitum fidem. Sed etiæ difficultas, quæ donam affirmativum istud fidei præceptum obligat, sicut in eam recipiebatur, nih publica pœnitentia peracta, ut constat ex Concil. cit. & ex S. Cypriano lib. de lapsis cap. 3. & 5. Ambrogio lib. de pœnitentia. Imò licet nullum est uti verbis equivocis, quibus exteriorum Christum negare videamus, quamvis interius non negarem, licet semper obligat, non tam pro semper, sed quibusdam statutis temporibus, & occasionibus, inde inquit Doctor loc. cit. quod quilibet habens istum rationis tenet pro aliquando ad aliquem actum explicitum fidem. Sed etiæ difficultas, quæ donam affirmativum istud fidei præceptum obligat, sicut in eam recipiebatur, nih publica pœnitentia peracta, ut constat ex Concil. cit. & ex S. Cypriano lib. de lapsis cap. 3. & 5. Ambrogio lib. de pœnitentia. Imò licet nullum est uti verbis equivocis, quibus exteriorum Christum negare videamus, quamvis interius non negarem, licet semper obligat, non tam pro semper, sed quibusdam statutis temporibus, & occasionibus, inde inquit Doctor loc. cit. quod quilibet habens istum rationis tenet pro aliquando ad aliquem actum explicitum fidem. Sed etiæ difficultas, quæ donam affirmativum istud fidei præceptum obligat, sicut in eam recipiebatur, nih publica pœnitentia peracta, ut constat ex Concil. cit. & ex S. Cypriano lib. de lapsis cap. 3. & 5. Ambrogio lib. de pœnitentia. Imò licet nullum est uti verbis equivocis, quibus exteriorum Christum negare videamus, quamvis interius non negarem, licet semper obligat, non tam pro semper, sed quibusdam statutis temporibus, & occasionibus, inde inquit Doctor loc. cit. quod quilibet habens istum rationis tenet pro aliquando ad aliquem actum explicitum fidem. Sed etiæ difficultas, quæ donam affirmativum istud fidei præceptum obligat, sicut in eam recipiebatur, nih publica pœnitentia peracta, ut constat ex Concil. cit. & ex S. Cypriano lib. de lapsis cap. 3. & 5. Ambrogio lib. de pœnitentia. Imò licet nullum est uti verbis equivocis, quibus exteriorum Christum negare videamus, quamvis interius non negarem, licet semper obligat, non tam pro semper, sed quibusdam statutis temporibus, & occasionibus, inde inquit Doctor loc. cit. quod quilibet habens istum rationis tenet pro aliquando ad aliquem actum explicitum fidem. Sed etiæ difficultas, quæ donam affirmativum istud fidei præceptum obligat, sicut in eam recipiebatur, nih publica pœnitentia peracta, ut constat ex Concil. cit. & ex S. Cypriano lib. de lapsis cap. 3. & 5. Ambrogio lib. de pœnitentia. Imò licet nullum est uti verbis equivocis, quibus exteriorum Christum negare videamus, quamvis interius non negarem, licet semper obligat, non tam pro semper, sed quibusdam statutis temporibus, & occasionibus, inde inquit Doctor loc. cit. quod quilibet habens istum rationis tenet pro aliquando ad aliquem actum explicitum fidem. Sed etiæ difficultas, quæ donam affirmativum istud fidei præceptum obligat, sicut in eam recipiebatur, nih publica pœnitentia peracta, ut constat ex Concil. cit. & ex S. Cypriano lib. de lapsis cap. 3. & 5. Ambrogio lib. de pœnitentia. Imò licet nullum est uti verbis equivocis, quibus exteriorum Christum negare videamus, quamvis interius non negarem, licet semper obligat, non tam pro semper, sed quibusdam statutis temporibus, & occasionibus, inde inquit Doctor loc. cit. quod quilibet habens istum rationis tenet pro aliquando ad aliquem actum explicitum fidem. Sed etiæ difficultas, quæ donam affirmativum istud fidei præceptum obligat, sicut in eam recipiebatur, nih publica pœnitentia peracta, ut constat ex Concil. cit. & ex S. Cypriano lib. de lapsis cap. 3. & 5. Ambrogio lib. de pœnitentia. Imò licet nullum est uti verbis equivocis, quibus exteriorum Christum negare videamus, quamvis interius non negarem, licet semper obligat, non tam pro semper, sed quibusdam statutis temporibus, & occasionibus, inde inquit Doctor loc. cit. quod quilibet habens istum rationis tenet pro aliquando ad aliquem actum explicitum fidem. Sed etiæ difficultas, quæ donam affirmativum istud fidei præceptum obligat, sicut in eam recipiebatur, nih publica pœnitentia peracta, ut constat ex Concil. cit. & ex S. Cypriano lib. de lapsis cap. 3. & 5. Ambrogio lib. de pœnitentia. Imò licet nullum est uti verbis equivocis, quibus exteriorum Christum negare videamus, quamvis interius non negarem, licet semper obligat, non tam pro semper, sed quibusdam statutis temporibus, & occasionibus, inde inquit Doctor loc. cit. quod quilibet habens istum rationis tenet pro aliquando ad aliquem actum explicitum fidem. Sed etiæ difficultas, quæ donam affirmativum istud fidei præceptum obligat, sicut in eam recipiebatur, nih publica pœnitentia peracta, ut constat ex Concil. cit. & ex S. Cypriano lib. de lapsis cap. 3. & 5. Ambrogio lib. de pœnitentia. Imò licet nullum est uti verbis equivocis, quibus exteriorum Christum negare videamus, quamvis interius non negarem, licet semper obligat, non tam pro semper, sed quibusdam statutis temporibus, & occasionibus, inde inquit Doctor loc. cit. quod quilibet habens istum rationis tenet pro aliquando ad aliquem actum explicitum fidem. Sed etiæ difficultas, quæ donam affirmativum istud fidei præceptum obligat, sicut in eam recipiebatur, nih publica pœnitentia peracta, ut constat ex Concil. cit. & ex S. Cypriano lib. de lapsis cap. 3. & 5. Ambrogio lib. de pœnitentia. Imò licet nullum est uti verbis equivocis, quibus exteriorum Christum negare videamus, quamvis interius non negarem, licet semper obligat, non tam pro semper, sed quibusdam statutis temporibus, & occasionibus, inde inquit Doctor loc. cit. quod quilibet habens istum rationis tenet pro aliquando ad aliquem actum explicitum fidem. Sed etiæ difficultas, quæ donam affirmativum istud fidei præceptum obligat, sicut in eam recipiebatur, nih publica pœnitentia peracta, ut constat ex Concil. cit. & ex S. Cypriano lib. de lapsis cap. 3. & 5. Ambrogio lib. de pœnitentia. Imò licet nullum est uti verbis equivocis, quibus exteriorum Christum negare videamus, quamvis interius non negarem, licet semper obligat, non tam pro semper, sed quibusdam statutis temporibus, & occasionibus, inde inquit Doctor loc. cit. quod quilibet habens istum rationis tenet pro aliquando ad aliquem actum explicitum fidem. Sed etiæ difficultas, quæ donam affirmativum istud fidei præceptum obligat, sicut in eam recipiebatur, nih publica pœnitentia peracta, ut constat ex Concil. cit. & ex S. Cypriano lib. de lapsis cap. 3. & 5. Ambrogio lib. de pœnitentia. Imò licet nullum est uti verbis equivocis, quibus exteriorum Christum negare videamus, quamvis interius non negarem, licet semper obligat, non tam pro semper, sed quibusdam statutis temporibus, & occasionibus, inde inquit Doctor loc. cit. quod quilibet habens istum rationis tenet pro aliquando ad aliquem actum explicitum fidem. Sed etiæ difficultas, quæ donam affirmativum istud fidei præceptum obligat, sicut in eam recipiebatur, nih publica pœnitentia peracta, ut constat ex Concil. cit. & ex S. Cypriano lib. de lapsis cap. 3. & 5. Ambrogio lib. de pœnitentia. Imò licet nullum est uti verbis equivocis, quibus exteriorum Christum negare videamus, quamvis interius non negarem, licet semper obligat, non tam pro semper, sed quibusdam statutis temporibus, & occasionibus, inde inquit Doctor loc. cit. quod quilibet habens istum rationis tenet pro aliquando ad aliquem actum explicitum fidem. Sed etiæ difficultas, quæ donam affirmativum istud fidei præceptum obligat, sicut in eam recipiebatur, nih publica pœnitentia peracta, ut constat ex Concil. cit. & ex S. Cypriano lib. de lapsis cap. 3. & 5. Ambrogio lib. de pœnitentia. Imò licet nullum est uti verbis equivocis, quibus exteriorum Christum negare videamus, quamvis interius non negarem, licet semper obligat, non tam pro semper, sed quibusdam statutis temporibus, & occasionibus, inde inquit Doctor loc. cit. quod quilibet habens istum rationis tenet pro aliquando ad aliquem actum explicitum fidem. Sed etiæ difficultas, quæ donam affirmativum istud fidei præceptum obligat, sicut in eam recipiebatur, nih publica pœnitentia peracta, ut constat ex Concil. cit. & ex S. Cypriano lib. de lapsis cap. 3. & 5. Ambrogio lib. de pœnitentia. Imò licet nullum est uti verbis equivocis, quibus exteriorum Christum negare videamus, quamvis interius non negarem, licet semper obligat, non tam pro semper, sed quibusdam statutis temporibus, & occasionibus, inde inquit Doctor loc. cit. quod quilibet habens istum rationis tenet pro aliquando ad aliquem actum explicitum fidem. Sed etiæ difficultas, quæ donam affirmativum istud fidei præceptum obligat, sicut in eam recipiebatur, nih publica pœnitentia peracta, ut constat ex Concil. cit. & ex S. Cypriano lib. de lapsis cap. 3. & 5. Ambrogio lib. de pœnitentia. Imò licet nullum est uti verbis equivocis, quibus exteriorum Christum negare videamus, quamvis interius non negarem, licet semper obligat, non tam pro semper, sed quibusdam statutis temporibus, & occasionibus, inde inquit Doctor loc. cit. quod quilibet habens istum rationis tenet pro aliquando ad aliquem actum explicitum fidem. Sed etiæ difficultas, quæ donam affirmativum istud fidei præceptum obligat, sicut in eam recipiebatur, nih publica pœnitentia peracta, ut constat ex Concil. cit. & ex S. Cypriano lib. de lapsis cap. 3. & 5. Ambrogio lib. de pœnitentia. Imò licet nullum est uti verbis equivocis, quibus exteriorum Christum negare videamus, quamvis interius non negarem, licet semper obligat, non tam pro semper, sed quibusdam statutis temporibus, & occasionibus, inde inquit Doctor loc. cit. quod quilibet habens istum rationis tenet pro aliquando ad aliquem actum explicitum fidem. Sed etiæ difficultas, quæ donam affirmativum istud fidei præceptum obligat, sicut in eam recipiebatur, nih publica pœnitentia peracta, ut constat ex Concil. cit. & ex S. Cypriano lib. de lapsis cap. 3. & 5. Ambrogio lib. de pœnitentia. Imò licet nullum est uti verbis equivocis, quibus exteriorum Christum negare videamus, quamvis interius non negarem, licet semper obligat, non tam pro semper, sed quibusdam statutis temporibus, & occasionibus, inde inquit Doctor loc. cit. quod quilibet habens istum rationis tenet pro aliquando ad aliquem actum explicitum fidem. Sed etiæ difficultas, quæ donam affirmativum istud fidei præceptum obligat, sicut in eam recipiebatur, nih publica pœnitentia peracta, ut constat ex Concil. cit. & ex S. Cypriano lib. de lapsis cap. 3. & 5. Ambrogio lib. de pœnitentia. Imò licet nullum est uti verbis equivocis, quibus exteriorum Christum negare videamus, quamvis interius non negarem, licet semper obligat, non tam pro semper, sed quibusdam statutis temporibus, & occasionibus, inde inquit Doctor loc. cit. quod quilibet habens istum rationis tenet pro aliquando ad aliquem actum explicitum fidem. Sed etiæ difficultas, quæ donam affirmativum istud fidei præceptum obligat, sicut in eam recipiebatur, nih publica pœnitentia peracta, ut constat ex Concil. cit. & ex S. Cypriano lib. de lapsis cap. 3. & 5. Ambrogio lib. de pœnitentia. Imò licet nullum est uti verbis equivocis, quibus exteriorum Christum negare videamus, quamvis interius non negarem, licet semper obligat, non tam pro semper, sed quibusdam statutis temporibus, & occasionibus, inde inquit Doctor loc. cit. quod quilibet habens istum rationis tenet pro aliquando ad aliquem actum explicitum fidem. Sed etiæ difficultas, quæ donam affirmativum istud fidei præceptum obligat, sicut in eam recipiebatur, nih publica pœnitentia peracta, ut constat ex Concil. cit. & ex S. Cypriano lib. de lapsis cap. 3. & 5. Ambrogio lib. de pœnitentia. Imò licet nullum est uti verbis equivocis, quibus exteriorum Christum negare videamus, quamvis interius non negarem, licet semper obligat, non tam pro semper, sed quibusdam statutis temporibus, & occasionibus, inde inquit Doctor loc. cit. quod quilibet habens istum rationis tenet pro aliquando ad aliquem actum explicitum fidem. Sed etiæ difficultas, quæ donam affirmativum istud fidei præceptum obligat, sicut in eam recipiebatur, nih publica pœnitentia peracta, ut constat ex Concil. cit. & ex S. Cypriano lib. de lapsis cap. 3. & 5. Ambrogio lib. de pœnitentia. Imò licet nullum est uti verbis equivocis, quibus exteriorum Christum negare videamus, quamvis interius non negarem, licet semper obligat, non tam pro semper, sed quibusdam

probabilis conversionis infidelium, ut constat ex cap. citat. Ad hoc, de Iudeis. Soler etiam hic disputari, An infideles cogosint ad fidem suscipiendam, de quo sufficienter nos tractavimus lib. 4. sent. disp. 2. qu. 4.

QUESTIO SECUNDA.

De praeceptis Spei.

Spes, que est secunda virtus theologica definitur a Scoto. 103. d. 26. qu. un. 5. Ad questionem, quod sit illa, qua desideramus nobis bonum infinitum secundum ordinem divinae sapientie, unde praeceptus iudicatus est amor concupiscentiae ergo Deum, quo Deum, & divina pro omnibus aliis nobis concupiscentia, ita ut paratus sumus omnia perdere, quam Deum, & divina, & quia eius obiectum tam materiale, quam formale, sicut & alia ad pecuniam pertinente sufficienter explicata sunt lib. 3. sent. disp. 6. cit. qu. 17. 18. & 19. hic solum tractabimus, que ad moralis doctrinam pertinent discurrendo de illius praecepto, & vi- tuis ei oppositius.

ARTICULUS PRIMUS.

An existat praeceptum Spei, & quando nam obligat,

Primo, non defuerunt qui dixerint, nullum extare praeceptum spei affirmativum, sed tantum negativum, ac proinde obligare semper, & pro semper, sicut alia praecepta negativa, quamvis non detur, nisi per modum affirmationis, ac proinde praeceptum hoc non obligare ad habendum aliquando actum spei, sed tantum ad numquam deo desperandum, quorum fundamen tuum sicut & quia nullus quantumvis prudens, ac Deum timens, quando sua peccata confiteretur, de omissione actuum hujus praecepti se accusat, sed tantum de commissione, si aliquam actum desperacionis haberet, & similiiter Confessarii numquam de omissione hujus actus penitentes interrogant, sed tantum an in aliquo periculo, vel angustia de divina misericordia desperaverint; ergo de spe non extat praeceptum, nisi negativum, quamvis per modum affirmationis tradatur. Certum tamen est de fide, extare praeceptum spei non tantum negativum, sed etiam affirmativum, quo aliquando obligari elicere, acutum spei, ut luculent ex Scripturis deducitur ex Psal. 4. Operate in Domino: 33. Beatus vir, qui peccat in ea ad Hebrei. cap. 11. Eides est substan tia rerum sperandarum, 1. ad Timoth. 6. Divisus hujus sculi praeceptum non sublimis / sapere, neque sperare in certo divitiarum, sed in Deo vivo, & ad Titum 2. Sobrie, & iuste, & p[ro]p[ri]e vivamus in hoc saeculo expellentes peccatum, unde August. tract. 33. Joan. inquit, quam multa sub his man data sunt de spe, quis potest omnis colligere? Ita etiam docent Theologi omnes, & praefertur Scotus 3. d. 25. qu. 1. 5. sed posito, ubi autem datur praecepta de actibus fidei, spei, & charitatis eliciendis, tamen affirmativa obligantia semper non pro semper, quam negativa obligantia ad semper, & pro semper, & ratio est, quia omne medium ad salutem necessarium cadit sub praecepto, sed actus est medium ad salutem necessarium, ut mox patet, ergo &c. ad rationem in oppositum infra patet. Solum autem distinguunt quatuor praecepta in hac materia, duo quidem negativa, quorum uno prohibet desperare, altero presumere de divina misericordia, alia vero duo affirmativa, quorum altero beatitudinem sperare jubeatur, & media ad illam conquendam necessaria, altero tempore supplicium, & penitentiam, his itaque suppositis, tamquam certis de fide.

34 Secundum est difficultas, quo tempore praeceptum spei affirmativum obligat, pro cuius resolutione advertendum est duplice obligationem considerari posse, unam per se, & directe, alteram vero indirecte, & per accidens, & quidem loquendo de posteriori obligatione convenienti. Doctores praeceptum spei affirmativum obligare per accidens, quod obligat quodcumque aliud praeceptum, quod observari non potest absque actu spei saltem virtuali, ut quando quis tenetur se ad Deum convertere, & penitentiam suorum peccatorum agere, cum enim suorum peccatorum veram penitentiam agere nequeat, nisi veniam peccatorum se confutetur speret, ut tenetur veniam sperare saltem virtualiter non quidem ex vi praecepti spei, sed ex vi praecepti penitentiae, quia praeceptum obligans ad aliquem finem, obligat similiiter ad ponenda media necessaria ad illum finem, quod saltem verum est de actu spei implicito, & virtuali, & id est si tunc actu spei non eliciat, aut penitentiam non agat, contra spei praeceptum non peccat, sed contra prae-

ptum penitentiae, ac proinde ejus omnino non est necessariatio in confessione explicanda, sed satisfacit dicendo se penitentiam, non egisse, dum tenebatur, nam per se, & directe contra spem non peccavit, sed contra praeceptum penitentiae, & idem dicendum est de aliis actibus, qui sine actu spei commode prefari nequeunt, ut recte Bonacina observat cum pluribus aliis disp. 3. quaff. 3. punct. 3. Difficultas autem est de obligatione per se, & directa, quando nimis hoc praeceptum spei affirmativum per se, & directe obligat, ita ut actu omittendo direc[t]e contra hanc virtutem peccet. Bonacina cum pluribus aliis ab ipso citatis ait praeceptum affirmativum spei per se obligare quando quis graviter vexatur tentationibus contra spem, & in periculo desperacionis exigit, nihil actibus spei se muniat, & ratio est, quia qualibet tenetur ex praecepto spei a media adhucere, quia necessaria sunt ad non desperandum; sed medium necessarium ad non desperandum, dum ingruunt tentationes contra spem, est actus spei; ergo qualibet actum spei elicere tenetur, dum tentationibus vexatur contra spem cum periculo desperacionis.

35 Alii tamen hoc non admittunt, quia quando praeceptum spei per se obligat, non potest per alium actum suppleri, sicut quando praeceptum fidei, vel Charitatis per se obligat, non potest per alium actum suppleri; sed tentatio desperacionis potest per alium actum superari, nimis vel imaginatione alio dividendo, vel alio virtutis actu tentationem superando; ergo in tali cau praeceptum spei per se non obligat, sed tantum per accidentem ad tentationem superandam. Ita Suarez, Sanchez, Amicus, Turrianus, Caspensis, & plures alii, quorum aliqui proinde dicunt non posse hoc tempus designari positivem, & omnino determinate, sed quasi negative, & confuse, nimis teneri hominem aliquando tempore vite sua actu spei elicere, neque huiusmodi actu dia differre possit perfectam beatitudinem proportionem, ac ejus apprehensionem, quod vero praeceptum hoc obliget nunc, vel postea, relinquentem eis prudentis arbitrio. Sed neque hoc aliis placet, quia iniqui Vulpes nostre disp. 55. ac 1. si homini arbitrio hoc obligatio relinquitur, sine culpa possent actus illi semper differri, & numquam exerciri, vel saltem tempore perplexus effici homo de tali obligatione. Ac proinde cum aliis probabilitate, & dicere, duis falso esse tempora certa, quibus homo per se tenetur ad actum spei eliciendum, alterum initio vite, quando sufficienter instruxit de rebus fidei ad Deum se convertere tenetur, tamquam ad ultimum finem per actus Fidei, Spei, & Charitatis talia illud ad Hebreos 11. Credere opere accidentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remuneratur, est, quamvis enim homo statim atque ultimam rationis attingit, non tenetur ad Deum se convertere supernaturali directione, tenetur saltem postquam de rebus fidei fuerit sufficienter instruxitus. Alterum tempus est finis vite, quando homo in extremo constitutus maximè in Deum sperare tenetur, non ob tentationes ex tempore ingenuas, tum etiam quia tunc maximè eò debemus intentionem dirigere, quod magistrum est. Ita Amicus disp. 25. fecc. 1. Vulpes loc. cit. & plures alii.

36 Tercium quomodo cum dicatur de obligatione hujus praecepti, ad omnes seruplos collendos pro iis observatione advertendum est cum Castro Palao, Caspensi, & aliis homines regulariter praecepto hujus virtutis satisfaciunt, cum penitentia agunt, & de peccatis dolent, quia numquam aut vix dolorum huius concipiunt absque actu formalis spei, quo ad peccata detesta eriguntur, & ad veniam eorum a Deo sperandam; item cum propotum faciunt numquam impotenter peccandi mortali, licet enim hoc propotum ex perfec[ti]o[n]e Dei amore per actum contritionis aliquando oritur, sicut tamen signitur ex amore imperfecto per actum atritionis, considerantes eternam beatitudinem, quam peccatis amittunt, & penitentiam eternam, ad quam ob ea damnamur, ex qua consideratione in spem eternam vix eriguntur, & sua peccata detestantur, quare opus non ex hominum esse valde anxius circa hujus praecepti adimplentiam, an illi satisficerit, nec ne, quia in praefatis oceanoibus, & circumstantiis illi satisficerit, & h[oc] est ratio, quare penitentes, quando sua peccata confirmantur de omissione praecepti hujus non se accusat, sed tantum de commissione, quando aliquem actu desperationis haberunt, & similiiter quare Confessarii tantum penitentes, interrogant, an in aliquo periculo, vel angustia constituit de divina misericordia desperaverint, per quod pater ad fundamentum eorum, qui ab inicio articuli dicebant nullum extare praeceptum spei affirmativum, sed tantum negativum.

37 Tertio est difficultas, an actu spei sit necessarius ad saltem necessitate medi. Negant aliqui afferentes actu formalem spei in adultis esse solum necessarium necessitate praecepti, non autem necessitate medi simpliciter, quorum ratio est, quis actu

actus charitatis, qui est necessarius simpliciter ad salutem, potest esse sine actu spei, potest enim homo absque actu spei formaliter cognoscere Deum per fidem esse summum bonum, & summam dilectione dignum, ac proinde ipsum summe diligenter ergo potest esse actus charitatis absque actu spei, & consequenter meritum beatitudinis, atque ideo actus spei non est necessarius simpliciter ad eam consequendam. Oppositum tamen verius est, & probabilis, illud enim est necessarius necessitate medi simpliciter ad salutem, sine quo nullus consequitur eum, talis autem est actu spei ergo &c. probatur minor, quia nemo salvare potest, nisi convertatur ad Deum, ut siq[ue] supernaturalem super omnia diligendum, & credat esse remuneratorem supernaturalem, ut patet ex dictis qualibet precep[ti]o, sed implicat intellectus iudicatur Deum esse remuneratorem bonorum, & quod voluntas in eum tendere velit, ut siq[ue] supernaturalem, quin eo ipso erigat ad remuneratorem bonorum operum sperandam ex eius auxilio? nam eo ipso iudicatur futuram remunerationem, & in Deum tendit, ut remuneratorem, quia ut sic necessarij per fidem proponitur; ergo actus spei est necessarius simpliciter ad salutem necessitate medi, unde in Sacra Scriptura salutis regis ipso spei tributari, ut ad Rom. 8. Spei salutis sumus, & ideo in Concil. Trid. cap. 6. & 7. can. 5. Spei inter dispositiones ad justificationem necessarias recensetur. Ratio autem in oppositum adducta probat solum in homine justificato feme non esse, ita necessarius actu formalem spei, sicut necessarius est actu fidei, & charitatis, non enim potest quam feme justificari est homo, videtur necessarium, ut potest in quolibet actu merenti procedat actu spei formalis, & explicitus circa beatitudinem, sed aetate justificationem vix potest intelligi, quo pacto aliquis adulterus per proprium actu justificetur, quia etiam actum formalem spei habeat, quo spei remissionem peccatorum, & veniam confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter necessitate medi ad beatitudinem, quia, scilicet, est simpliciter necessarius ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntatis, qui est voluntarii refutat tangam apprehensionis impossibilis ad eam obtinendam, & ratio est, quia oppositione circa idem subiectum versari debet, sed desperatio opponitur spei, qui est in voluntate, ut dictum est lib 3. sent. d. 6. cit. q. 17. ergo sicut ipes confitit in profectione boni, quatenus iudicatur possibilis obtinere, ita desperatio confitit in iniquitia boni, quatenus iudicatur impossibile obtinere. Verum quidem est de desperatione predictum iudicium pralupponere, non tamen illud de desperatione constituit, quia aliud est, quod in intellectu supponitur desperatione, aliud vero id, quod est formaliter ipsa desperatione, illud namque iudicium utique ad desperationem pralupponit, non tamen in eorum formaliter desperatione confitit, quamvis ex illi regulariter sequatur, dicitur regulariter, quia abolire loquendo potio tali iudicio in intellectu non necessarij est sequitur desperatione in voluntate, qui voluntas in tali iudicio non necessitatur, sed tempore libera manet, ut etiam in ipso posito possit non desperare, & dicere, nolo desperare, sed faciam quod possum, & licet iudicium illud sit peccatum, si admittat cetera ad peccatum requisita, tamen non est peccatum de desperatione.

38 Quartu[m] tandem circa praeceptum affirmativum de actu timoris advertunt Doctores communiter ex D. Th. q. 2. ar. 2. duplice esse timorem honestam, scilicet, filialem, & servilem, filialis dicitur, quando homo abstinet a peccato extimo & offensa Dei, & appellatur talis, quia nascitur ex amore Dei, sicut timor, qui filii veteri solent, ne parentes suos offendant, nascitur ex filiali amore, quem illi deferant, & hic timor pertinet ad veritatem charitatis, servili autem timor dicitur, quando quis abstinet a peccato ex timore p[ro]p[ri]e, quando hoc timor proprii non ortus ex amore Dei, sed ex amore sui, qui sicut incolumentum suum amat, & commoditatem, atque ideo timer malam p[ro]p[ri]e his contraria, & ea aufugere fluder, & ideo serviles dicitur, mos enim servorum est dominis obsequia prestat, non ex amore iporum, sed ex amore sui, ne p[ro]p[ri]e p[er]tinet, quia timet obsequium, & servatur, si ex amore proprii indemnitas procedat, non ut ultimi finis, sed ut cujusdam boni, & objectum amoris dignum; ergo etiam huius est timor ex tali amore potest per charitatem referri, & ordinari in Deum, ut ad ultimum finem bonorum omnium; bonitas enim, & malitia timoris iudicanda est ex bonitate amoris, ex quo nascitur, sed amor, ex quo oritur timor servilis, scilicet, proprii boni, & indemnitas, non ut ultimi finis, sed ut cujusdam boni, quod ad Deum ordinari potest, per eum bonus, cui habet bonum, & objectum amoris dignum; ergo etiam huius est timor ex tali amore procedens, & hic timor pertinet ad virtutem spei. Quod autem de utroque datur praeceptum affirmativum constat ex testimonio Sacrae Scripturae, nam de timore filiali dicitur Deuteronom. 10. Quid dominus Deus p[ro]p[ri]e te, nisi ut timeas Domini num Deum tuum, & de timore vero servilis habetur Lucas 11. Timete enim quod potest occidere corpus, habet potest Corpus, & animam perderem in gehennam. Quando autem praeceptum affirmativum obligat, dicendum breviter est alterum rite obligare, quando occasio, vel periculum peccandi urget, & immunit, tunc enim a peccato abstinere tenetur, vel ex timore offende Dei, vel ex timore poena, si timor ille habeti non possit.

ARTICULUS SECUNDUS.

De visitis Spei oppositis. Desperatione, scilicet, & Presumptione.

39 Conveniunt Doctores quacumque suspensionem actus spei, quando quis ad sperandum obligatur, esse peccatum contra p[ro]p[ri]e, & esse peccatum omissionis, & ruris desperationem, & presumptionem esse peccata contra spem non solum, quatenus ejus actus impedire, sed quatenus habent ul-

quo-

terius aliquam malitiam posicivam ex natura sua, & ratione cuius essent mala, etiam quando quis actu spei elicere non tenetur, unde dicuntur peccata commissionis, quia habent positionem particulariem cum spe, nam desperatio iudicatur involvit in beatitudine modo consequenda, spes vero includit indicium de ea consequenda, modo debito, presumptio autem licet iudicium involvit in beatitudine consequenda, non tamen de ea consequenda modo debito, sed indebito, ut postea explicabitur.

40 Primo itaque videndum est, quid sit desperatio, & in quo eius malitia constituit, desperatio igitur in eo consistit, ut quis voluntarii beatitudinem refutat, tanquam bonum quoddam arduum sibi impossibile ad consequendum, & ideo ab eius proportionatione desistit, est namque desperationis motus contrarius, & positivè oppositus motui spei, unde in desperatione duo interveniunt, primo iudicium intellectus, deinde fuga voluntatis, qui re fugit salutem, tanquam impossibilem obtinere, queritur modo in quo proprie desperatio constituit, an in actu intellectus, vel potius in actu voluntatis. Quamvis autem Alminius 3. d. 26. cum quibusdam aliis existimat desperationem esse actionem voluntatis, & confitetur in iudicio, quo quis iudicat impossibile esse se conferendi beatitudinem, aut veniam peccatorum, ac proinde actu voluntatis ad desperationem non necessario requiri. Communis tamen sententia doct[or]um c. Th. q. 2. ar. 1. desperationem proprie, & formaliter confitetur in actu voluntatis, quo quis voluntarii refutat tangam apprehensionis impossibilis ad eam obtinendam, & ratio est, quia oppositione circa idem subiectum desperatione, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, quia, scilicet, est simpliciter necessarius ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter ad beatitudinem, alia est, ut siq[ue] voluntarii beatitudinem refutat, tanquam actionem voluntatis, qui est voluntarii beatitudinem refutat, qui fieri nequit, & ideo se remunerat in desperatione, & venit confectionem, in hoc ergo sensu diciuntur actu spei esse necessarium simpliciter

quod peccatum gravius odio Dei, & infidelitate, quæ opposuntur Charitati, & Fidei; & quamvis quidam dixerint disperationem esse peccatum minus grave, quam odium Dei, & maius, quam infidelitas, quia sicut virtus spei est imperfectione, quam Charitas, & perfectio, quam Fides faleat in genere moris, ita desperatio, que spei opponitur, est minus grave peccatum, quam odium Dei, quia opposuit Charitati, & magis grave, quam infidelitatis, que opponitur fidei. Alii tandem communiter docent cum D. Th. qu. 10. art. 3. odium, & infidelitas esse graviora peccata desperationis, quod ab ipso Deo secundum se per ea receditur, per desperationem autem non nisi ut participatus a nobis, cum ergo infidelitas, & odium Dei sunt contra Deum secundum quod in se est, desperatio vero secundum quod eis bonum participatus a nobis, consequatur est, ut illa duo peccata secundum propriam speciem considerantur graviora, quam desperatio, & ita etiam ex nos discutunt Niccolaus de Niles tract. 3. par. 3. punct. 3. quest. 2. & Astefanus lib. 2. cit. 61. art. 2. qui tamen addunt, quod si prædicta trahit ad invicem comparatur ex parte nostra, sic desperatio est periculus propter, quia per spei revocatur a malo, & ad bonum proleque endum incitamus, & ideo per sublata irrefragamus lib. 3. sentent. disp. 6. cit. 19. ad quem remitto.

45 Quinto praetulpsimus, quæstet alterum peccatum spei opolitum per excusum, definitio foliet, quod si Spei obtinendi à Desperatio, & gloriari, & reliqua dona supernaturalia inuidit, id est, aliter quam Deus obtinendit statutus, duplicitus est tempeccatum huius committit potest. Primum cum quis presumes te diuinam gratiam, aut gloriam ex seipso, & natura huius virtutis ad ipsi poiso, quo pacto Pelagiani præsumebant se posse propria virtus sine Dei auxilio omnia precepta servare, & beatitudinem mereri. Secundo quando quis præsumit est contraria fidei Dei misericordia, & liberalitate sine penitentia, & sine meritis beatitudinem concentetur, qui sunt praetulpsimus Lutherorum. Prima praetulpsimus, quia quis nescit suu propria virtute ad sperandam salutem, sed beatitudinem, ut notat Vesp. disp. 14. art. 1. est pejor altera, quæ soli diuinæ virtutis instituit, & oritur ex inani gloria, ut notat Alfonsum loc. cit. ex D. Greg. 1. Moral. ubi can appellat filium inanis glorie. Altera vero praetulpsimus, qui conseruit ex contemptu diuinæ justitiae, & ex superbia oritur visus, ac si talis quis se astinet, quod erat cum peccatum Deus non puniat, vel à gloria non excludat, & etiam lente videtur Scotus 2. disp. 6. q. 1. art. 2. ubi praetulpsim in malis Angelis ad beatitudinem attingendum supra vires, & sine propriis meritis ultime refundit in anorum sui inordinatum proximum radicem superbie, ac inanis glorie ex Aug. 14. de Civitate Dei c. 13. Addit tandem Astef. i.e. desperationem esse praetulpsim pejorem, & ratio est, quia voluntas per desperationem totaliter a Deo recessit, non enim in initium militer, sed, quia contineat, nec justitia, quia quantum potest, eam refugit, per praetulpsim non in Deum, licet inordinata, tendit.

46 Sexto tandem ex precedenti doctrina solvit illa difficultas, An per peccatum praetulpsim habitus spei corrumputur, non enim quovis ipsi praetulpsim habitus spei demeritorum corrumputur, sed ex diuinae speranza, qui sicut annexam infidelitatem & heresim, sed errorum in fide, quod probat, quia quamvis desperatio non semper oritur ex prava falsoe in intellectu his, & non iudicant veniam venientiam peccatorum impossibilem, potest enim voluntas ex mera malitia desperare per abusum sui libertatis, hinc tamen malitia excedat, mox intellectum ex Scoto 3. d. 36. quest. 1. sub. C. ergo desperatio annexam habet infidelitatem, & heresim, aut antecedenter, aut concomitante. Hic tamen dues opiniones faciliter conciliari possunt, quia prima opinio intendit tantum afflere desperationem non semper oritur ex prava falsoe, & iudicatio errore in intellectu judicantis venientiam peccatorum impossibilem, quod etiam secunda concedit, quicquid fit de iudicio errore concordanter, quod causat potest ex mala voluntatis desperantibus, & potest sperando venientiam peccatorum sine penitentia, & beatitudinem sine meritis, distinguendum est, ut Beccanus adverit 17. cit. q. 1. quando enim praetulpsim oritur ex hoc iudicio, quod potest non est necessaria ad peccatorum remissionem, tunc iudicium est hereticum, si simul duo peccata comituntur, scilicet, heresim & praetulpsim, atque ideo praetulpsim tale iudicium præsupponens habitus spei Theologice corrumpti. Quando autem praetulpsim ex eis iudicio, quod Deus ex inabilitate sua misericordia condonabit ibi peccata sua etiam tunc potest non agat, in tali casu habitus spei non corrumpit, quia sicut tale iudicium sit fultum, & temerarium, non tam est hereticum, & licet talis actus sit contra praetulpsim, quo præcipimus sperare ordinatè a Deo, non tam est ita contraria actum spei, ut auferat illius objectum, nec hominem reddit omnino inabilem ad sperandum. Inimo Calensis disput. 3. sc. 3. existimat, & fatis rationabiliter, peccatum hoc, licet sit grave, & valde periculatum, non esse pra-

pte

finem obtinendum, vel utile dumtaxat, si medium est necessarium simpliciter, desperatio de tali medio corrumpit etiam habendum spei, quia qui desperat de mediis ad salutem necessariis, & maius, quam infidelitas, quia sicut virtus spei est imperfectio, quam Charitas, & perfectio, quam Fides faleat in genere moris, ita desperatio, que spei opponitur, est minus grave peccatum, quam odium Dei, quia opposuit Charitati, & magis grave, quam infidelitatis, que opponitur fidei. Alii tandem communiter docent cum D. Th. qu. 10. art. 3. odium, & infidelitas esse graviora peccata desperationis, quod ab ipso Deo secundum se per ea receditur, per desperationem autem non nisi ut participatus a nobis, cum ergo infidelitas, & odium Dei sunt contra Deum secundum quod in se est, desperatio vero secundum quod eis bonum participatus a nobis, consequatur est, ut illa duo peccata secundum propriam speciem considerantur graviora, quam desperatio, & ita etiam ex nos discutunt Niccolaus de Niles tract. 3. par. 3. punct. 3. quest. 2. & Astefanus lib. 2. cit. 61. art. 2. qui tamen addunt, quod si prædicta trahit ad invicem comparatur ex parte nostra, sic desperatio est periculus propter, quia per spei revocatur a malo, & ad bonum proleque endum incitamus, & ideo per sublata irrefragamus lib. 3. sentent. disp. 6. cit. 19. ad quem remitto.

47 C haritas, que est tercia virtus Theologica, & omnium perfectissima iuxta illud Apostoli 1. ad Corinth. 13. Fides, Spe, Charitas, major autem horum est Charitas, communiter describitur à Theologis, quod sit virtus Theologica supernaturalis in substance quod diligimus Deum propter ipsum; cuius primarium, & adæquatum objectum est Deus pater; quis omnia alia obiecta, ut per Charitatem amabilis ad Deum redirentur, & propter ipsum diliguntur, ut latè explicatum est 1. sent. disp. 6. cit. qu. 10. quoniam vero Charitas non solum erga Deum immediate velut, sed etiam erga proximum, quia non solum Deus est ex Charitate diligendus, verum etiam proximus, ut explicatum est ibi q. 22. de illa utroque modo hic nos agendum est, breviter declarando, que ad Moralem Theologiam spectant, nam quæ Scholasticas pertinent sufficienter ibi discussa sunt.

propter spem; qui talis actus non sperat peccator se misericordiam consecuturum mediis peccatis de presenti commissis, sed penitentia illorum, quam existimat se facturum in fine vita divina gratia adiutor, & ita etiam discutit Amicus disput. 1. sc. 1. cum pluribus aliis ab ipso cit.

QUÆSTIO TERTIA.

De Præceptis Charitatis.

48 C haritas, que est tercia virtus Theologica, & omnium perfectissima iuxta illud Apostoli 1. ad Corinth. 13. Fides, Spe, Charitas, major autem horum est Charitas, communiter describitur à Theologis, quod sit virtus Theologica supernaturalis in substance quod diligimus Deum propter ipsum; cuius primarium, & adæquatum objectum est Deus pater; quis omnia alia obiecta, ut per Charitatem amabilis ad Deum redirentur, & propter ipsum diliguntur, ut latè explicatum est 1. sent. disp. 6. cit. qu. 10. quoniam vero Charitas non solum erga Deum immediate velut, sed etiam erga proximum, quia non solum Deus est ex Charitate diligendus, verum etiam proximus, ut explicatum est ibi q. 22. de illa utroque modo hic nos agendum est, breviter declarando, que ad Moralem Theologiam spectant, nam quæ Scholasticas pertinent sufficienter ibi discussa sunt.

ARTICULUS PRIMUS.

Quæstio præceptis Charitatis, & quando obligant.

49 P rimus certum est dati speciale præceptum deo diffendo, non solum negativum, quo prohibetur quicquid contra dilectionem illi debitan potest committi, sed etiam affirmativum, quo Deum aliquo actu interno diligere tenemus, ut constat ex ipsi Christi verbis Matth. 22. Diliges dominum deum tuum ex corde tuo, &c. & statim addit est primum, & maximum mandatum, ut offendere hoc mandatum ab aliis præceptis esse distinctum, quo quidem præcepto temporis diligitur, & ratio est, quia cum teneatur Deo ex filiali amore servire totu tempore vita fu, id non videtur posse fieri, nisi eliciendo actu amoris, qui rationabiliter ulque ad finem vita differri neguit, cum ita moraliter necessarius ad stabiliendum hominem in via Dei, & in perfecta diuinorum præceptorum observantia. Ita S. Thomas qu. 89. art. 6. Navarus, Valentia, Amicus, & alii communiter, Deinde per etiam obligat in fine vita, quando urget articulus, vel periculum mortis, quod omnes concedunt, quia eo præfert tempore ratio divina fide illustrata dictat actu Charitatis tunc Deum esse diligendum super omnia, ut finem ultimum, quem mox concludunt ipsi probant. Probabilissimum etiam est præceptum per se obligare ad finem ultimum, ut obseruantur, ut alii Amicus disp. 17. sc. 3. quia dignitas tantu præcepti admittere non videtur; ut huc quo tempora tanti limitetur, ceterum que haec tempora sunt, & quando affiguntur, diffiniri est difficile, sed prudentis arbitrio, & propter uniuersitatem quæ conscientie relinquentia, nisi forte dicamus obligare in diebus felicis, ut mente Doctoris defendit Pontius disp. 32. q. 5.

50 Denique dicendum plures esse alias casus, in quibus non per se, & ex vi sua præcepit hoc præceptum obligat ad eliciendum alium supernaturalem, sed per accidens tantum & ratione alterius virtutis a Charitate distincte, ut dum insurgunt tentationes odii Dei, & el periculum eis contenti, ut patet si multi ex dictis præcepto spei, qui quilibet ex præcepto Charitatis tenet ea media afluxere in tali casu, qui conidunt ad non habendum odio Deum, qualis potissimum est dilectio, & amor Dei. Et eadem ratione obligat quo tempore præceptum, dum eliciendum est actus contritionis ex directa obligatione ipsius contritionis enim est actus Charitatis. Quando autem præceptum contritionis obligat, constat ex dictis 1. sent. disp. 1. art. 2. q. 1. art. 2. Senius istius præcepti est, ut Deum diligamus super omnes creature, vel ut illum omnibus præferamus creaturis, vel ut in nullius creature timore, vel amore velim Deum offendere, & ab eo recedere, & hunc sensum explicat Apostolus Roman. 8. dum dixit: Nulla creatura potest nos separare à Charitate dei, & Christi ipsi Matth. 10. dum ait: Qui amas patrem, aut Matrem plus quam me, non est mihi dignus, id est, qui amorem parentum præfet amori Dei non diligat. Deum super omnium, & hoc præceptum diligendum hujus obligationis est, quia contrito efficiuntur, ut in tali hominis dispositione constitutis, ut in actu primo sit paratus omnia potius bona creare, & quia per peccatum Deum amittere. Ex qua doctrina solvit illa quæstio, quæ a Theologis agitur foliet, an hoc præceptum in hac vita perfekte adimpleri possit, etenim ut etiam Beccanus advertit c. 2. Senius istius præcepti est, ut Deum diligamus super omnes creature, vel ut illum omnibus præferamus creaturis, vel ut in nullius creature timore, vel amore velim Deum offendere, & ab eo recedere, & hunc sensum explicat Apostolus Roman. 8. dum dixit: Nulla creatura potest nos separare à Charitate dei, & Christi ipsi Matth. 10. dum ait: Qui amas patrem, aut Matrem plus quam me, non est mihi dignus, id est, qui amorem parentum præfet amori Dei non diligat. Deum super omnium, & hoc præceptum diligendum non solum est iuris possenti divini, sed etiam naturalis, sed natum enim illis duobus principiis lumine naturali omnibus notis: Quod sibi fieri non vis alteri ne feceris, & que vis sibi fieri, alteri facias, unde adhuc jure positivo præcipo obligaretur homo ad hoc præceptum. Nomen autem proximi notant communiter Doctores intelligi debere homines beatitudi-

di.

51 Tertiū certum quoque est, & de fide dati præceptum Charitatis erga proximum, ut constat Matth. 22. ubi Christus post explicatum præceptum deo diligendo substat statim aliud præceptum Charitatis de diligendo proximo dicens: Secundum etiam simile est huic, diligere proximum suum, sicut te ipsum, in quotum duorum præceptorum observantia inquit totam legem, & Prophetas penderit, quibus verbis ostendit non minus uno, quam altero præcepto homines obligari, licet præceptum de diligendo Deo dicat esse maximum, & proximum mandatum, & hoc præceptum non solum est iuris possenti divini, sed etiam naturalis, sed natum enim illis duobus principiis lumine naturali omnibus notis: Quod sibi fieri non vis alteri ne feceris, & que vis sibi fieri, alteri facias, unde adhuc jure positivo præcipo obligaretur homo ad hoc præceptum. Nomine autem proximi notant communiter Doctores intelligi debere homines beatitudi-